

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Handlingsplan för skydd av samhällsviktig verksamhet

Handlingsplan för skydd av samhällsviktig verksamhet

Handlingsplan för skydd av samhällsviktig verksamhet

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Avdelningen för risk- och sårbarhetsreducerande arbete
Enheten för skydd av samhällsviktig verksamhet

Layout: Advant Produktionsbyrå AB

Publ.nr: MSB597 - december 2013

ISBN: 978-91-7383-373-8

Förord

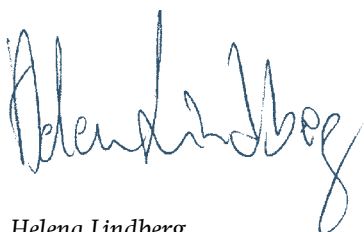
Det moderna samhället skapar nya utmaningar för samhällets krisberedskap. En av dessa utmaningar är att säkerställa att de verksamheter som är av särskild betydelse för befolkningens liv och hälsa, för samhällets funktionalitet samt för våra grundläggande värden, fungerar tillfredsställande även när samhället utsätts för störningar. Det måste med andra ord finnas resiliens; en förmåga i samhället att förebygga, motstå, hantera och återhämta sig.

För att möta det moderna samhällets utmaningar finns en nationell strategi för skydd av samhällsviktig verksamhet. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har fått i uppdrag av regeringen att i bred samverkan vidareutveckla arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet, samt att ta fram en handlingsplan baserad på strategin.

Målsättningen med handlingsplanen är att skapa förutsättningar för att all samhällsviktig verksamhet ska ha implementerat ett systematiskt säkerhetsarbete senast år 2020. Det arbetet präglas av samverkan och långsiktighet, och för att vi ska nå uppställda mål kommer det att kräva både delaktighet och ansvar från en mängd aktörer.

Jag vill rikta ett särskilt tack till de företrädare för kommuner, landsting, länsstyrelser, myndigheter och privata aktörer som har deltagit i utvecklingen av handlingsplanen. Ert engagemang och deltagande är en förutsättning för att vi ska nå framgång i arbetet med att skydda samhällsviktig verksamhet.

Det är min förhoppning att strategin tillsammans med handlingsplanen utvecklar arbetet med samhällsskydd och beredskap och skapar mervärde för de aktörer som berörs. Framför allt hoppas jag att de bidrar till ett fungerande samhälle i en föränderlig värld.

Helena Lindberg

Innehåll

1. Inledning	9
1.1 Uppdraget	9
1.1 Mål, syfte och målgrupp	9
2. Samhällsskydd och beredskap	11
2.1 Skydd av samhällsviktig verksamhet.....	12
2.1.1 Vad är samhällsviktig verksamhet?.....	12
2.2 Tre strategiska principer	14
2.3 Ett systematiskt säkerhetsarbete	14
3. Aktörer, roller och ansvar	17
3.1 Offentliga aktörer	17
3.2 Privata aktörer	17
3.3 Roller och ansvar	17
3.3.1 Identifiera samhällsviktig verksamhet	18
3.3.2 Äga och bedriva samhällsviktig verksamhet.....	18
3.3.3 Koordinera och stödja	18
3.3.4 Följa upp, rapportera och lära	19
3.3.5 MSB:s roll	19
4. Handlingsplanens åtgärder och aktiviteter	21
4.1 Vägen mot 2020	21
4.1.1 Kommunikation	21
4.1.2 Resurser	22
4.1.3 Uppföljning.....	22
4.2 Åtgärder för kunskapsutveckling	22
4.2.1 Grunder och regelverk	22
4.2.2 Forskning.....	23
4.2.3 Utbildning.....	23
4.2.4 Övning	24
4.3 Aktiviteter för implementering av ett systematiskt säkerhetsarbete	24
4.3.1 Implementera framtaget stöd	24
4.3.2 Utveckla samverkan.....	25
4.3.3 Utveckla risk- och sårbarhetsanalyser.....	26
4.3.4 Sektorsvisa planer	26
4.3.5 Erfarenhetsåterföring.....	27
4.3.6 Konsekvensanalyser på samhällsnivå	28
4.3.7 Robusta avtal	28

1. Inledning

1.1 Uppdraget

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) fick år 2010 ett regeringsuppdrag att ta fram en *nationell strategi för skydd av samhällsviktig verksamhet*¹. År 2013 fick MSB i uppdrag att, med utgångspunkt i strategin, ta fram en *handlingsplan för skydd av samhällsviktig verksamhet* enligt följande:

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska ta fram en handlingsplan för skydd av samhällsviktig verksamhet, utifrån den strategi som myndigheten redovisade den 1 mars 2011. Handlingsplanen ska baseras på strategins principer och prioriterade aktiviteter samt tas fram i samverkan med andra myndigheter, kommuner, landsting, länsstyrelser och näringslivet².

1.1 Mål, syfte och målgrupp

Målet med handlingsplanen är att konkretisera strategin genom att initiera åtgärder och aktiviteter för att skapa förutsättningar för att all samhällsviktig verksamhet har integrerat ett systematiskt säkerhetsarbete i sin verksamhet på lokal, regional och nationell nivå senast 2020.

Syftet är att skapa ett resilient samhälle med en förbättrad förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå och återhämta sig från allvarliga störningar.

Krisberedskapsarbetet och arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet bygger på ansvar och samverkan mellan aktörer på olika nivåer och inom olika ansvarsområden i samhället. Handlingsplanens målgrupp innefattar samtliga aktörer som äger eller bedriver samhällsviktig verksamhet, det vill säga kommuner, landsting, länsstyrelser, centrala myndigheter och privata aktörer.

1. MSB, 2011, Ett fungerande samhälle i en föränderlig värld: nationell strategi för skydd av samhällsviktig verksamhet, MSB266 – december 2011.
2. Regeringsbrev för budgetåret 2013 avseende Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, FÖ2011/1703/SSK, uppdrag 19.

2. Samhällsskydd och beredskap

MSB har utvecklat en övergripande modell³ som beskriver samhällsskydd och beredskap. Modellen syftar till att skapa enhetlighet och tydlighet för både MSB:s och andra aktörers krisberedskapsarbete.

Modellen bygger på delarna:

- det som ska skyddas
- det som hotar
- den förmåga som ska skapas.

Som modellen visar ska följande områden skyddas: människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet, demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter, miljö och ekonomiska värden samt nationell suveränitet. Den här handlingsplanen hör hemma inom det som ska skyddas och har fokus på samhällets funktionalitet. Genom att skydda samhällets funktionalitet skyddas också liv och hälsa, grundläggande värden, miljö och ekonomiska värden.

3. MSB, Inriktning för området samhällsskydd och beredskap, <https://www.msb.se/inriktning-samhalls-skydd-och-beredskap>.

2.1 Skydd av samhällsviktig verksamhet

Med skydd av samhällsviktig verksamhet avses åtgärder och aktiviteter som behöver vidtas för att säkerställa funktionalitet och kontinuitet hos samhällsviktig verksamhet och därmed samhället i stort. Åtgärderna och aktiviteterna som föreslås ska leda till en ökad förmåga i all samhällsviktig verksamhet att dels motstå och dels återhämta sig från allvarliga störningar. Ytterst handlar det om att stärka samhällets funktionalitet med den enskilda individen i fokus.

Skydd av samhällsviktig verksamhet är en delmängd i krisberedskapsarbetet och lägger dessutom grunden för förmågan att upprätthålla kontinuitet och funktionalitet även under höjd beredskap. Det svenska krisberedskapsarbetet bygger, precis som arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet, på samverkan mellan aktörer och på att ansvar fördelas enligt ansvars-, likhets- och närhetsprinciperna. En viktig del av arbetet är de offentliga aktörernas risk- och sårbarhetsanalyser (RSA)⁴.

Samhället präglas av ökad komplexitet och ökade beroendeförhållanden till följd av bland annat teknikutveckling och ökad internationalisering. I dag är samhällsviktig verksamhet beroende av system för att bearbeta, lagra, kommunicera och mångfaldiga information. Genom industriella informations- och styrsystem har även de fysiska processerna integrerats i informationshanteringen inom samhällsviktig verksamhet. För att ta tillvara it-utvecklingens möjligheter och skydda samhällsviktig verksamhet krävs ett systematiskt arbete med informations-säkerhet i hela samhället.

4. MSB:s föreskrifter för kommuners och landstings (MSBFS 2010:6) och statliga myndigheters (MSBFS 2010:7) redovisningar av risk- och sårbarhetsanalyser enligt förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap och lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

2.1.1 Vad är samhällsviktig verksamhet?

Nedan förklaras ett antal begrepp som är centrala för arbetet.

Samhällssektor

Med samhällssektor avses i detta sammanhang de olika områden inom vilka viktiga samhällsfunktioner finns och samhällsviktig verksamhet kan identifieras.

Viktig samhällsfunktion

Viktig samhällsfunktion är ett samlingsbegrepp för de verksamheter som upprätthåller en viss funktionalitet. Varje sådan funktion ingår i en av flera samhällssektorer och upprätthålls av en eller flera samhällsviktiga verksamheter.

Samhällsviktig verksamhet

Med samhällsviktig verksamhet avses en verksamhet som uppfyller minst ett av följande villkor:

- Ett bortfall av, eller en svår störning i verksamheten som ensamt eller tillsammans med motsvarande händelser i andra verksamheter på kort tid kan leda till att en allvarlig kris inträffar i samhället.
- Verksamheten är nödvändig eller mycket väsentlig för att en redan inträffad kris i samhället ska kunna hanteras så att skadeverkningarna blir så små som möjligt.

Kritiska beroenden

Beroenden som är avgörande för att samhällsviktiga verksamheter ska kunna fungera. Sådana beroenden karaktäriseras av att ett bortfall eller en störning i levererande verksamheter relativt omgående leder till funktionsnedsättningar, som kan få till följd att en extraordinär händelse inträffar. Den drabbade verksamheten kännetecknas av att den saknar uthållighet, redundans och möjlighet att ersätta eller fungera utan den resurs som fallit bort.

Elva samhällssektorer

En verksamhet kan vara samhällsviktig på lokal, regional, nationell eller internationell nivå och med verksamhet avses noder, tjänster och anläggningar. Att identifiera vilka verksamheter som är samhällsviktiga är en grundförutsättning för arbetet med RSA, Styrel⁵ och för att skydda samhällsviktig verksamhet. Identifiering av samhällsviktig verksamhet sker inom ramen för det egna ansvarsområdet och det geografiska områdesansvaret.

Nedan presenteras en tabell med elva samhällssektorer⁶ inom vilka merparten av viktiga samhällsfunktioner och samhällsviktiga verksamheter finns. Tabellen ger också exempel på några viktiga samhällsfunktioner inom respektive samhällssektor.

SAMHÄLLSSEKTOR	EXEMPEL PÅ VIKTIGA SAMHÄLLSFUNKTIONER
Energiförsörjning	Produktion av el, distribution av el, produktion och distribution av fjärrvärme, produktion och distribution av bränslen och drivmedel m.m.
Finansiella tjänster	Betalningar, tillgång till kontanter, centrala betalningssystemet, värdepappershandel m.m.
Handel och industri	Bygg- och entreprenadverksamhet, detaljhandel, tillverkningsindustri m.m.
Hälsa- och sjukvård samt omsorg	Akutsjukvård, läkemedels- och materieförsörjning, omsorg om barn, funktionshindrade och äldre, primärvård, psykiatri, socialtjänst, smittskydd för djur och människor m.m.
Information och kommunikation	Telefoni (mobil och fast), internet, radiokommunikation, distribution av post, produktion och distribution av dagstidningar, webbaserad information, sociala medier m.m.
Kommunalteknisk försörjning	Dricksvattenförsörjning, avloppshantering, renhållning, väghållning m.m.
Livsmedel	Distribution av livsmedel, primärproduktion av livsmedel, kontroll av livsmedel, tillverkning av livsmedel m.m.
Offentlig förvaltning – ledningsfunktioner – stödfunktioner	Lokal ledning, regional ledning, nationell ledning, begravningsverksamhet, diplomatisk och konsulär verksamhet m.m.
Skydd och säkerhet	Domstolsväsendet, åklagarverksamhet, militärt försvar, kriminalvård, kustbevakning, polis, räddningstjänst, alarmeringstjänst, tullkontroll, gränsskydd och immigrationskontroll, bevaknings- och säkerhetsverksamhet m.m.
Socialförsäkringar	Allmänna pensionssystemet, sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen m.m.
Transporter	Flygtransport, järnvägstransport, sjötransport, vägtransport, kollektivtrafik m.m.

2.2 Tre strategiska principer

En viktig utgångspunkt för arbetet är de tre strategiska principer som fastslagits i strategin.

Använda ett systemperspektiv: Strategin och handlingsplanen tar sikte på att säkerställa den samhällsviktiga verksamhetens funktionalitet på lokal, regional och nationell nivå. Systemperspektivet innebär att arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet förekommer på samhällets alla nivåer och inkluderar såväl offentliga som privata aktörer inom samtliga sektorer. Systemperspektivet innebär

5. Styrelseförordningen, Förordning (2011:931) om planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare.

6. Ett fungerande samhälle i en föränderlig värld. Nationell strategi för skydd av samhällsviktig verksamhet, s 21, MSB266 – dec 2011.

också att inte bara se till den egna verksamheten, utan även ser verksamheten i förhållande till andra och till samhället i stort. Dessutom ska hänsyn tas till och lärdomar dras från det arbete som sker inom Norden, EU, FN samt från övrigt internationellt arbete. Särskild hänsyn ska tas till det arbete som sker inom ramen för arbetet med Europeiska programmet för skydd av kritisk infrastruktur (EPCIP).

Åtgärder före, under och efter störning: Perspektiven före, under och efter allvariga störningar behöver ingå i arbetet för att samhället ska kunna motstå, hantera, återhämta sig, lära och utvecklas av störningar. För att uppnå detta behöver de samhällsviktiga verksamheterna bedriva ett systematiskt säkerhetsarbete.

Omfatta alla slags hot och risker: Samhällsviktig verksamhet kan påverkas av olika slags hot och risker där många risker är svåra att förutse. Det är därför angeläget att arbetet med samhällets funktionalitet baseras på en bred hot- och riskbild.

2.3 Ett systematiskt säkerhetsarbete

För att möta förändringar av exempelvis risker och beroenden behöver arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet bedrivas i en kontinuerlig process som utvecklas och uppdateras i takt med att samhället och dess utmaningar förändras. Ett systematiskt säkerhetsarbete är grundläggande för skydd av samhällsviktig verksamhet. Inom ramen för det systematiska säkerhetsarbetet i handlingsplanen ingår arbete med delarna:

- riskhantering
- kontinuitetshantering
- hantering av inträffade händelser.

Arbete med riskhantering, kontinuitetshantering och hantering av inträffade händelser angränsar till och kompletterar varandra inom ramen för det systematiska säkerhetsarbetet.

Riskhantering inkluderar att identifiera, bearbeta, värdera, hantera och kontrollera risker, exempelvis inom ramen för RSA (och med fördel i enlighet med riskhanteringsstandarden ISO 31000).

Kontinuitetshantering (med metodik från exempelvis standarden för kontinuitetshantering, ISO 22301) fokuserar på att planera för att kunna upprätthålla verksamhet och processer för att skapa en nödvändig förmåga till funktionalitet, oavsett händelse.

Genom att planera för att kunna **hantera olika händelser**, allt från incidenthantering till krishantering, skapas förutsättningar för att en händelse effektivt ska kunna tas om hand och för att den samhällsviktiga verksamheten kan upprätthållas.

3. Aktörer, roller och ansvar

Målet med handlingsplanen är att initiera åtgärder och aktiviteter för att all samhällsviktig verksamhet på lokal, regional och nationell nivå ska ha integrerat ett systematiskt säkerhetsarbete senast år 2020. Aktörerna är kommuner, landsting, länsstyrelser, centrala myndigheter och privata aktörer som äger och bedriver samhällsviktig verksamhet.

Att aktörer som äger och bedriver samhällsviktig verksamhet har en utvecklad förmåga till kontinuitet i verksamheten, och potential att hantera inträffade störningar, ligger i allas intresse. De allra flesta organisationer har någon form av riskhanteringsarbete och kontinuitetshantering eller strategier för att minimera avbrott.

3.1 Offentliga aktörer

De offentliga aktörerna har ansvar för att identifiera samhällsviktig verksamhet samt för att koordinera och stödja varandra i arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet. En offentlig aktör kan dessutom äga och bedriva samhällsviktig verksamhet.

3.2 Privata aktörer

De privata aktörerna kan äga eller bedriva samhällsviktig verksamhet vilket ställer krav på en privat–offentlig samverkan. Genom en sådan samverkan kan privata aktörer identifiera och vidta åtgärder som främjar samhällets krisberedskap. De myndigheter som har ett särskilt utpekat ansvar inom en specifik sektor spelar en viktig roll för samverkan mellan privata och offentliga aktörer.

Många privata aktörer arbetar redan med de ingående delarna i ett systematiskt säkerhetsarbete, ofta med stöd av aktuella ISO-standarder för riskhantering och kontinuitetshantering, vilket underlättar samverkan i arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet.

Ibland har de privata aktörerna sitt säte utanför Sveriges gränser. Detta kräver särskilt beaktande i arbetet som rör skydd av samhällsviktig verksamhet.

3.3 Roller och ansvar

För att nå målet år 2020 är det väsentligt att roller och ansvar för berörda aktörer är tydliggjorda. Arbetet som rör den samhällsviktiga verksamheten kan delas upp i följande områden:

- identifiera samhällsviktig verksamhet
- äga och bedriva samhällsviktig verksamhet
- koordinera och stödja
- följa upp, rapportera och lära.

Kommuner, landsting, länsstyrelser och centrala myndigheter finns representerade inom samtliga av dessa områden. Privata aktörer har rollen som ägare och verksamhetsutövare. MSB:s uppgift består i att utveckla stöd samt att koordinera handlingsplanens åtgärder och aktiviteter.

Aktörernas roller och ansvar bygger till stor del på samverkan och på grundprinciperna i krisberedskapsarbetet. Som ett stöd i arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet kan såväl frivilliga överenskommelser som regler behöva upprättas. Åtgärderna och aktiviteterna i denna handlingsplan avser att leda till en utveckling av rollfördelningen.

3.3.1 Identifiera samhällsviktig verksamhet

Kommuner, landsting, länsstyrelser och centrala myndigheter ska identifiera samhällsviktig verksamhet inom ramen för arbetet med RSA. Eftersom en stor del av den samhällsviktiga verksamheten ägs och bedrivs i privat regi finns det ett behov av att öka samverkan mellan privata och offentliga aktörer i RSA-arbetet.

Aktörerna ansvarar för att identifiera samhällsviktig verksamhet enligt följande:

- kommunen identifierar samhällsviktig verksamhet inom sitt geografiska område
- landstinget identifierar samhällsviktig verksamhet inom sitt ansvarsområde
- länsstyrelsen identifierar samhällsviktig verksamhet inom sitt geografiska område
- centrala myndigheter (enligt 11 § förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap) identifierar samhällsviktig verksamhet inom myndigheternas respektive ansvarsområde.

I det komplexa samhället är det av stor vikt med privat-offentlig samverkan där de privata aktörerna deltar i identifieringsarbetet för att undvika att någon samhällsviktig verksamhet förbises.

3.3.2 Äga och bedriva samhällsviktig verksamhet

Både att äga och att bedriva samhällsviktig verksamhet innebär ett ansvar att implementera ett systematiskt säkerhetsarbete och att rapportera genomförda åtgärder till ansvarig aktör.

En utveckling av privat-offentlig samverkan är en förutsättning för arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet. För att säkerställa funktionaliteten hos underleverantörer och i upphandlad samhällsviktig verksamhet kan så kallade robusta avtal slutas. Det är dessutom väsentligt att representanter för samhällsviktig verksamhet deltar i utvecklingsarbetet och är involverade i nätverk på lämplig nivå.

3.3.3 Koordinera och stödja

Det finns såväl offentliga som privata ägare och verksamhetsutövare på respektive samhällsnivå. Det innebär att de offentliga aktörer som har ett ansvar att identifiera samhällsviktig verksamhet även har ett ansvar för att koordinera, det vill säga att informera och att samverka med ägare och verksamhetsutövare av samhällsviktig verksamhet. Det ställer stora krav på såväl offentlig-offentlig samverkan som privat-offentlig samverkan; både ägare och verksamhetsutövare måste bjudas in och få ta del av utvecklingsarbetet och av kunskapshöjande åtgärder.

3.3.4 Följa upp, rapportera och lära

För att skydd av samhällsviktig verksamhet ska kunna utvecklas i takt med samhällsutvecklingen är det väsentligt att kontinuerligt följa upp åtgärderna och aktiviteterna i handlingsplanen samt det arbete som anknyter till det systematiska säkerhetsarbetet. Detta gäller samtliga aktörer.

Uppföljningen och rapporteringen ska synkroniseras med redan befintliga processer, exempelvis de offentliga aktörernas redovisning av RSA.

Det är väsentligt med ett lärande från inträffade händelser och störningar i samhällsviktig verksamhet.

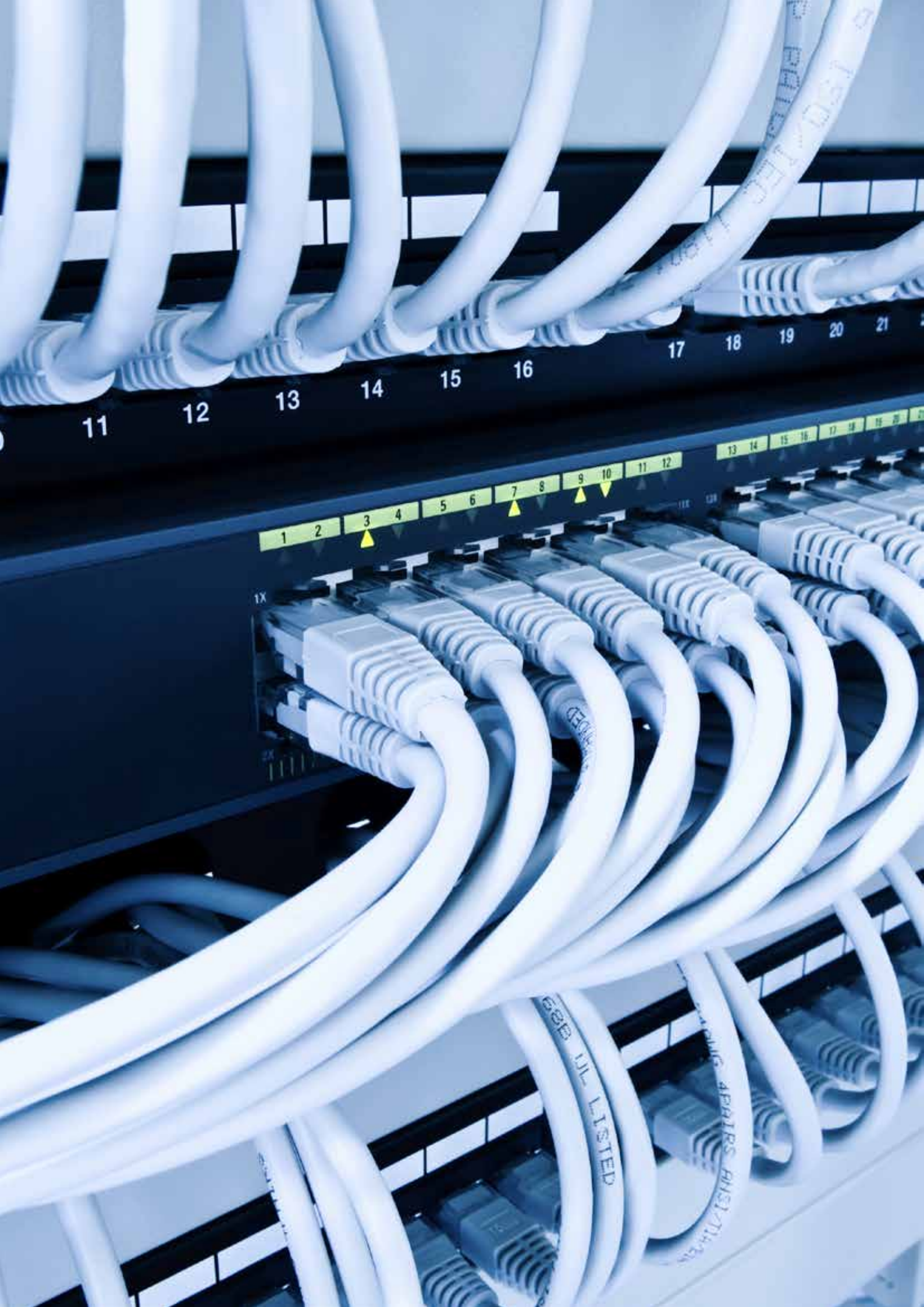
3.3.5 MSB:s roll

I arbetet med handlingsplanen ska MSB utveckla och följa upp skydd av samhällsviktig verksamhet i hela samhället. Utöver en koordinerande roll ansvarar MSB också för att initiera och förvalta arbetet med handlingsplanen. För detta kommer det att krävas särskilda kommunikations- och informationsinsatser.

En särskild roll för MSB är att stödja och samordna arbetet med samhällets informationssäkerhet, samt att analysera och bedöma omvärldsutvecklingen. I detta ingår bland annat att lämna råd och stöd om förebyggande arbete till andra myndigheter, kommuner och landsting samt till företag och organisationer. MSB svarar också för en nationell funktion med uppgift att stödja samhället i arbetet med att förebygga och hantera it-incidenter.

Det kan behövas kompletterande åtgärder i viss samhällsviktig verksamhet med hänsyn till höjd beredskap. MSB ansvarar för att säkerställa att arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet följer och bidrar till utvecklingen inom det civila försvaret. MSB ansvarar också för att koordinera internationellt och nationellt arbete.

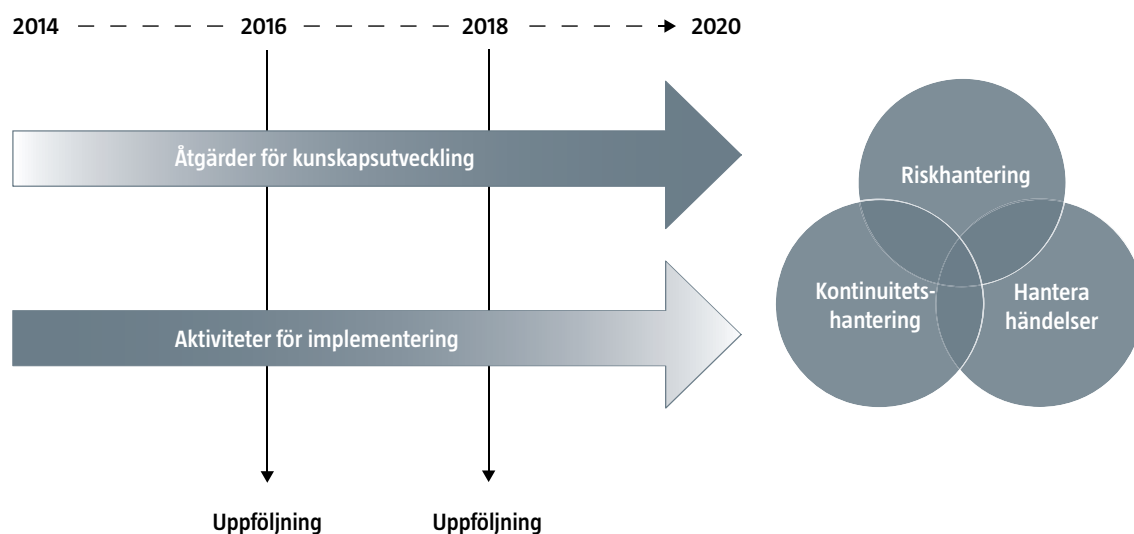
Slutligen ska MSB klargöra formerna för uppföljning, rapportering och förbättring.

4. Handlingsplanens åtgärder och aktiviteter

4.1 Vägen mot 2020

För att uppfylla målet består handlingsplanen av ett flertal åtgärder och aktiviteter. Handlingsplanen är uppdelad i två delar: *åtgärder för kunskapsutveckling* samt *aktiviteter för implementering av ett systematiskt säkerhetsarbete*. Delarna kommer att genomföras parallellt fram till år 2020 och ha olika tyngdpunkt vid olika tillfällen.

Delen *åtgärder för kunskapsutveckling* får, genom grunder och regelverk, forskning, utbildning och övning, störst fokus i början då det finns ett behov av att öka kunskapen om samhällsviktig verksamhet. Arbetet kommer att ske inom ramen för MSB:s ordinarie verksamhet och i samverkan med berörda aktörer.

Delen *aktiviteter för implementering av ett systematiskt säkerhetsarbete* bygger på att MSB, tillsammans med berörda aktörer, skapar de förutsättningar och det stöd som behövs för att ägare och verksamhetsutövare av samhällsviktig verksamhet ska kunna nå målet år 2020.

4.1.1 Kommunikation

En central aspekt vid genomförandet av handlingsplanens åtgärder och aktiviteter är kommunikation. Det är väsentligt att kontinuerligt uppdatera och utbyta information mellan aktörerna om åtgärderna, aktiviteterna och dess resultat samt att skapa delaktighet bland aktörerna.

4.1.2 Resurser

Ambitionen med handlingsplanen är att arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet ska integreras och utvecklas i aktörernas ordinarie verksamhet. Arbetet med att genomföra handlingsplanens aktiviteter kan komma att innebära ökat behov av resurser, både personella och ekonomiska. Myndigheter (enligt 11 § i förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap) har möjlighet att ansöka om finansiella medel i anslaget för krisberedskap (2:4-anslaget). Övriga aktörer kan indirekt få del av detta anslag genom att samverka i projekt med myndigheter som identifierats i förordningen.

4.1.3 Uppföljning

För att kunna bedriva ett kontinuerligt utvecklingsarbete och ta hänsyn till samhällsutvecklingen och omvärldsförändringar behöver åtgärder och aktiviteter revideras. Uppföljning och revidering av handlingsplanen genomförs under 2016 och 2018. Vid dessa tillfällen redovisas aktuellt läge och vid behov ges förslag till hur åtgärder och aktiviteter kan utvecklas. Vid dessa tillfällen sker också en uppföljning av aktörernas arbete med att implementera ett systematiskt säkerhetsarbete.

4.2 Åtgärder för kunskapsutveckling

Skydd av samhällsviktig verksamhet är ett område där aktörernas kunskap och mognad varierar. Detta innebär att arbetet kommer att se olika ut för olika aktörer samt att det måste vara flexibelt och anpassningsbart. För att utveckla och inrikta arbetet behöver MSB i dialog med berörda aktörer förtydliga *grunder och regelverk* för skydd av samhällsviktig verksamhet samt utveckla och stärka kunskapen genom *forskning, utbildning och övning*.

4.2.1 Grunder och regelverk

Som en del av kunskapsutvecklingen kommer MSB att genomföra en inventering av befintliga grunder och regelverk, såväl övergripande som sektorsvis. Ett exempel på arbete som kan ingå är att inventera vilka krav som ställs på aktörer som äger eller bedriver samhällsviktig verksamhet. Det kan också omfatta ett antal internationella exempel, som hur andra länder har reglerat skydd av samhällsviktig verksamhet. När helhetsbilden är klar finns ytterligare underlag för att redovisa hur arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet ska betraktas och hur det hänger ihop från lokal till internationell nivå samt i relation till sektorer, ansvarsområden och geografiskt områdesansvar.

MÅL

En inventering av befintlig lagstiftning och övriga regelverk som har koppling till eller påverkar arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur är redovisad.

ÅTGÄRDER

Genomföra projekt eller studier som identifierar befintlig lagstiftning och övriga regelverk som har koppling till arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet.

GENOMFÖRANDE

MSB ansvarar för att genomföra projekt eller studier tillsammans med sektorsansvariga. Klart senast 2015-12-31.

4.2.2 Forskning

MSB har beslutat om en forskningsstrategi för år 2014-2018. I forskningsstrategin finns delområdet *kontinuitet och resiliens i samhället* vilket innefattar bland annat skydd av samhällsviktig verksamhet, risk- och sårbarhetsanalyser samt resiliens. Inom ramen för detta kommer MSB att finansiera forskning som stödjer utvecklingen av skydd av samhällsviktig verksamhet.

MÅL

Ett tematiskt forskningsområde är etablerat.

ÅTGÄRDER

Genomföra en tematisk utlysning av skydd av samhällsviktig verksamhet under år 2014 med forskningsstart år 2015.

GENOMFÖRANDE

MSB ansvarar för att genomföra åtgärden. Forskningsutlysning klar senast 2014-12-31. Forskningsstart senast 2015-12-31.

4.2.3 Utbildning

Kunskaphöjande åtgärder som exempelvis utbildning, framtagande av läromedel och information är centrala för att en verksamhet eller ett område ska utvecklas. Detta ger förutsättningar för att arbetet ska leda till bättre besluts- och planeringsunderlag för att samhällets aktörer ska kunna vidta effektiva åtgärder. Dessutom skapar utbildningar möjlighet till erfarenhetsutbyte och nätverksbyggande.

MÅL

Ett utbildningskoncept som inkluderar kurser, läromedel och information för skydd av samhällsviktig verksamhet är framtaget.

ÅTGÄRDER

Utveckla kursplaner och läromedel samt genomföra utbildning.

GENOMFÖRANDE

MSB ansvarar för att genomföra åtgärden. Klart senast 2015-12-31.

4.2.4 Övning

Övning är ett sätt att pröva och utveckla en organisations eller en verksamhets förmåga att motstå störningar eller hantera inträffade händelser. Det behövs ett utvecklat fokus på att identifiera brister i förmågan att motstå och hantera störningar i samhällsviktig verksamhet, med övningar som verktyg. Övningsverksamhet skapar även förutsättningar för erfarenhetsåterföring och lärande. MSB bedriver redan ett utvecklingsarbete med fokus på tvärspektoriella samverkansövningar, bland annat inom ramen för *Nationellt forum för inriktning och samordning av övningar (NAFS)*. Utöver detta behövs sektorsvisa och tvärspektoriella övningar på alla nivåer.

MÅL

En redovisning av hur skydd av samhällsviktig verksamhet kan stärkas genom övningar.

ÅTGÄRDER

Bedriva ett utvecklingsarbete för att integrera skydd av samhällsviktig verksamhet i övningar.

GENOMFÖRANDE

MSB ansvarar för att genomföra åtgärden. Klart senast 2014-12-31.

4.3 Aktiviteter för implementering av ett systematiskt säkerhetsarbete

Här ingår de aktiviteter som inledningsvis ska skapa förutsättningar och ge stöd till aktörerna att nå målet år 2020: *att ett systematiskt säkerhetsarbete är en integrerad del i all samhällsviktig verksamhet på lokal, regional och nationell nivå*. För att uppnå målet krävs samverkan och ansvarstagande från samhällets aktörer.

4.3.1 Implementera framtaget stöd

MSB har i samverkan med berörda aktörer utvecklat två stöd som ska implementeras under 2014. Det ena är en vägledning för att identifiera samhällsviktig verksamhet och bedöma acceptabel avbrottsid för sådan verksamhet. Det andra är en vägledning för kontinuitetsshantering som bygger på den internationella standarden ISO 22301.

Syftet med vägledningen för att identifiera samhällsviktig verksamhet är att stärka och underlätta arbetet med att identifiera samhällsviktig verksamhet och dess beroenden. Det är en av de grundläggande uppgifterna inom ramen för RSA-arbetet. Vägledningen för kontinuitetsshantering beskriver hur de olika momenten praktiskt kan genomföras och tas fram av Standardiseringsinstitutet (SIS) i samverkan med MSB och berörda aktörer.

Ytterligare stöd och vägledningar kan behöva utvecklas.

MÅL

Metodstöd för att identifiera samhällsviktig verksamhet samt vägledning för kontinuitetshantering, är kommunicerade och finns tillgängligt för aktörerna.

ÅTGÄRDER

Publicera, implementera och göra vägledningarna kända för aktörerna.

GENOMFÖRANDE

MSB och Standardiseringsinstitutet genomför åtgärden. Klart senast 2014-12-31.

4.3.2 Utveckla samverkan

För att utveckla arbetet med att skydda samhällsviktig verksamhet krävs möjligheter till samverkan och samordning samt en kontinuerlig och konstruktiv dialog mellan berörda aktörer. Det är av vikt att existerande råd och samverkansforum används i utvecklingen.

Det är väsentligt att ägare och innehavare av samhällsviktig verksamhet representeras i privat–offentlig samverkan och det är i utvecklingen av sådana nätverk särskilt viktigt att nå ägare och innehavare inom det privata näringslivet. Detta kan kräva en formaliserad eller reglerad utveckling av befintliga och framtida samverkansforum.

Det nationella arbetet behöver också samordnas med den internationella utvecklingen, exempelvis inom EU.

MÅL

Samverkansforum för offentliga och privata aktörer som arbetar med skydd av samhällsviktig verksamhet är etablerade.

ÅTGÄRDER

I samarbete med berörda aktörer identifiera och vid behov utveckla befintliga eller skapa nya samverkansforum.

GENOMFÖRANDE

MSB genomför åtgärden tillsammans med ett representativt urval av berörda aktörer. Klart senast 2014-12-31.

4.3.3 Utveckla risk- och sårbarhetsanalyser

Arbetet med RSA, som främst genomförs av kommuner, landsting, länsstyrelser och centrala myndigheter, är en bra grund och utgör en del av arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet. I RSA-arbetet ska identifierad samhällsviktig verksamhet redovisas inom det geografiska områdesansvaret (kommuner och länsstyrelser) samt för respektive ansvarsområde (samtliga). En stor del av den samhällsviktiga verksamheten ägs och bedrivs i privat regi och därför finns behov av privat-offentlig samverkan i RSA-arbetet. Flera utvecklingsarbeten pågår inom ramen för RSA-arbetet, bland annat utvecklas nya föreskrifter och ett rapporteringsverktyg för RSA.

MÅL

Föreskrifterna för RSA stödjer arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet.

ÅTGÄRDER

Utveckla föreskrifterna samt rapporteringsverktyget för RSA i enlighet med handlingsplanens mål för år 2020.

GENOMFÖRANDE

MSB genomför åtgärden tillsammans med ett representativt urval av kommuner, landsting, länsstyrelser och centrala myndigheter. Utveckling av föreskriften för RSA. Klart senast 2014-12-31.

4.3.4 Sektorsvisa planer

Samhällsviktiga verksamheter finns inom alla samhällssektorer. Sektorerna präglas av olika förutsättningar, såväl organisatoriska som verksamhetsmässiga och av olika risker, hot och skyddsbehov.

Kunskapen om verksamheten, riskerna och särskilda förutsättningar i övrigt är störst inom respektive sektor eller ansvarsområde och av det skälet är det väsentligt att sektorerna analyserar och beskriver vad som är viktigt och bör beaktas i arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet och ett systematiskt säkerhetsarbete för just den sektorn. Följande kan ingå i de sektorsvisa planerna:

- Sektorns målsättning avseende arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet
- Sektorns omfattning, verksamheter och legala grunder
- Eventuella sektorspecifika kriterier för identifiering av samhällsviktig verksamhet
- Risker, sårbarheter och beroenden
- Hur arbetar sektorn med ett systematiskt säkerhetsarbete inklusive uppföljning

MÅL

Sektorsvisa planer för skydd av samhällsviktig verksamhet finns tillgängliga som stöd för aktörerna.

ÅTGÄRDER

Delmål 1: Ett pilotprojekt som kan utgöra modell för sektorsvisa planer

Delmål 2: Att (med utgångspunkt i identifierade behov och förutsättningar) ta fram sektorsvisa planer för arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet.

GENOMFÖRANDE

Delmål 1: MSB tar i samverkan med en sektor tar fram pilotversion.

Klart senast 2015-12-31.

Delmål 2: Respektive sektorsmyndighet ansvarar för genomförandet i samverkan med berörda aktörer. Klart senast 2017-12-31.

4.3.5 Erfarenhetsåterföring

Även om syftet med erfarenhetsåterföring är att minimera konsekvenserna av störningar och händelser kommer det även fortsättningsvis att inträffa störningar i samhällsviktig verksamhet. De kan bero på en mängd olika faktorer eller händelser, såsom gammal infrastruktur, bristfälligt förebyggande arbete och underhåll eller yttre händelser som naturolyckor och bränder.

För att lära av inträffade störningar och händelser krävs att de aktörer som äger eller bedriver samhällsviktig verksamhet löpande arbetar med att ta tillvara erfarenheter. Det är exempelvis väsentligt att bygga upp en kunskap om hur störningar påverkar verksamheten och övriga samhällsfunktioner. Det är också viktigt att etablera ett system för att tillvarata relevanta erfarenheter från inträffade störningar, liksom för uppföljning av utvecklingen över tid. Kunskapen om hur det faktiskt förhåller sig behöver redovisas dels på årsbasis, dels sett över en längre tidsperiod, för att kunna identifiera var åtgärder och särskilda satsningar behövs. Det är även viktigt att belysa det ekonomiska perspektivet, det vill säga olika aktörers kostnader för störningar, och hur stora resurser som läggs på att förebygga avbrott i samhällsviktig verksamhet.

MÅL

Redovisning av inträffade störningar och händelser i samhällsviktig verksamhet, på årsbasis och över tid, för ett antal utvalda sektorer eller områden, exempelvis energi, elektroniska kommunikationer, transporter och dricksvatten.

ÅTGÄRDER

Arbetet genomförs som ett eller flera projekt.

GENOMFÖRANDE

MSB genomför åtgärden tillsammans med sektorsansvariga myndigheter och ett representativt urval av berörda aktörer. Klart senast 2015-12-31.

4.3.6 Konsekvensanalyser på samhällsnivå

I ett samhälle med alltmer sammansatta system av infrastrukturer och viktiga samhällsfunktioner krävs en utvecklad förmåga och kunskap om vilka konsekvenser en störning eller ett avbrott kan orsaka på olika systemnivåer. Förmågan att genomföra konsekvensanalyser och bedömningar på samhällsnivå bör utvecklas särskilt. Exempel på detta kan vara att klargöra hur en kommun eller en del av en kommun påverkas vid en specifik störning eller ett avbrott i telekommunikationerna, vilket också påverkar samhällsviktig verksamhet.

Med utvecklad kunskap om potentiella konsekvenser av störningar och avbrott i samhällsviktig verksamhet ökar förutsättningarna för att genomföra riktade och rätt avvägda åtgärder. Det ger också ett underlag för samverkanskonferenser och lägesbilder i operativ verksamhet.

MÅL

Ett verktyg eller en metodik är framtagen för övergripande konsekvensanalyser på samhällsnivå.

ÅTGÄRDER

Genom ett projekt ta fram verktyg eller metoder för övergripande konsekvensanalyser på lokal, regional och nationell nivå.

GENOMFÖRANDE

MSB genomför åtgärden i samverkan med berörda aktörer.
Klart senast 2015-12-31.

4.3.7 Robusta avtal

Alltmer av den samhällsviktiga verksamheten bedrivs och ägs av privata aktörer. Energi, telekommunikation och it utgör exempel på områden som ofta bedrivs i privat regi. Dessutom läggs alltmer av den samhällsviktiga verksamheten, exempelvis vård, omsorg och renhållning, på entreprenad hos privata aktörer. Denna utveckling innebär minskade möjligheter för offentliga aktörer att kontrollera och styra den samhällsviktiga verksamheten.

För att möta dessa förändrade förutsättningar behövs förtydliganden av hur robusta avtal kan utformas. Ett exempel på ett sådant arbete som genomförts inom informationssäkerhetsområdet är Vägledning – informationssäkerhet i upphandling⁷.

7. Vägledning – informationssäkerhet i upphandling, MSB555.

MÅL

Förslag på hur robusta avtal kan vara utformade för att stärka funktionalitet och leverans i och från samhällsviktig verksamhet.

ÅTGÄRDER

Utreda och förtydliga hur robusta avtal kan utformas, främst för kommuner och landsting, för att säkra funktionalitet och leveransförmåga till och från samhällsviktig verksamhet.

GENOMFÖRANDE

MSB genomför åtgärden i samverkan med SKL och berörda aktörer. Klart senast 2016-12-31.

